

UZASADNIENIE

Celem ustawy jest wprowadzenie rzeczywistego rozdziału kościołów i związków wyznaniowych od państwa. Konstytucja RP stanowi w art. 1, że Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli, natomiast w art. 25 ust. 2 stanowi, że władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym. Praktyka pokazuje tymczasem, że kościoły, w szczególności Kościół katolicki, wywierają realny nacisk na władze publiczne w sferze materialnej i niematerialnej. Państwo polskie finansuje naukę religii w szkołach, czyli naukę wiary bez naukowych podstaw, finansuje składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych. Taki stan rzeczy i takie zachowania naruszają neutralność światopoglądową państwa. Przedstawiciele władz publicznych nie powinni eksponować swoich przekonań religijnych. Powinni zachowywać realną neutralność wobec wszelkich religijnych przekonań.

Celem ustawy jest:

- zaprzestanie finansowania lekcji religii ze środków publicznych, precyzyjne uregulowanie jej obecności w publicznych szkołach oraz wzmocnienie neutralności światopoglądowej systemu edukacji w Polsce;
- zaprzestanie finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych oraz likwidacja Funduszu Kościelnego;
- likwidację wspólnych komisji rządowo - kościelnych i ustanowienie jednej komisji złożonej z przedstawicieli rządu, kościołów, związków wyznaniowych oraz organizacji świeckich skupiających agnostyków i ateistów.

Religia w szkołach.

Sprawa obecności lekcji religii w polskich szkołach jest istotnym problemem społecznym, instytucjonalnym i politycznym, który wymaga pilnej interwencji ustawodawcy. Lekcje religii w formie katolickiej katechezy (a taką formę ma przytłaczająca ich większość) są elementem systemu edukacji, którego funkcjonowanie budzi poważne wątpliwości. Lekcje te nie mają obecnie wiele wspólnego z nauką i rozwojem intelektualnym - ich charakter jest z reguły czysto konfesyjny. Służą one w przeważającym zakresie formowaniu wiernych. Co

gorsza, ich prowadzenie jest wyłączone spod nadzoru kuratorskiego i realizowane są tam programy, które nie są ani zatwierdzane, ani kontrolowane przez władze publiczne - chociaż są przez nie finansowane. Lekcje katechezy wymagają zatrudniania ok. 30 tys. nauczycieli i kosztują rocznie ok. 1,4 miliarda złotych z budżetu. Środki te w cierpiącej na poważne niedobory finansowe polskiej szkole powinno się przeznaczyć na dużo bardziej pożyteczne cele (np. program obiadów w szkole w celu zwalczania niedożywienia wśród dzieci albo zajęć wyrównawczych dla uczniów, którzy dziś są zmuszeni do masowego korzystania z prywatnych korepetycji). Lekcje religii to także ponad 800 godzin w całym cyklu nauczania, więcej niż lekcji biologii, historii czy geografii. Ta sytuacja musi ulec zmianie, zwłaszcza w świetle przeciążenia planów lekcji uczniów spowodowanego tzw. reformą edukacji. Program lekcji religii skupiony na katolickiej katechezie, umieszczanie religii w planach lekcji między obowiązkowymi zajęciami i brak zapewnienia w tych godzinach alternatywnych zajęć z etyki w praktyce wyklucza osoby innych wyznań oraz niewierzących, co jest szczególnie dotkliwe w małych środowiskach.

Przedstawiony projekt przewiduje w szczególności:

- likwidacja opłacania nauczycieli religii ze środków publicznych;
- organizowanie lekcji religii wyłącznie przed albo po obowiązkowych zajęciach szkolnych;
- zatrzymanie umieszczania oceny z lekcji religii na świadectwie i wliczania jej do średniej ocen.

Wprowadzenie powyższych zmian rozwiąże znaczącą większość kontrowersji związanych z organizowaniem w polskich szkołach lekcji religii i pozwoli przywrócić w tym obszarze równowagę, zbliżając Polskę do realizacji art. 25 Konstytucji stanowiącego, że władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych.

Wejście w życie ustawy spowoduje konieczność zmiany przez Kościół katolicki sposobu finansowania i organizacji lekcji religii. Kościół katolicki nie jest jednak ubogą instytucją. Byłby w stanie udźwignąć finansowy ciężar prowadzenia katolickiej katechezy w rozsądnym wymiarze godzinowym. Alternatywnie, Kościół w nowym stanie prawnym będzie mógł, w celu zapewnienia pożądaných przez swoich wiernych lekcji, wprowadzić za nie odpłatność albo sfinansować je z ogólnej puli datków, jakie otrzymuje od wiernych.

Skutki finansowe:

Ustawa przyniesie liczne pozytywne skutki bez generowania jakichkolwiek kosztów dla budżetu państwa.

Po pierwsze, będzie mieć pozytywne skutki społeczne. Ustawa zakończy konfliktogenne i niesprawiedliwe finansowanie z pieniędzy wszystkich podatników działalności katechetycznej, z którą wielu z nich się otwarcie nie zgadza i której ich dzieci w żaden sposób nie korzystają. Dodatkowo, przyczyni się do rozluźnienia relacji między państwem i Kościołem katolickim, dla którego struktur opłacanie pensji katechetów jest dodatkowym źródłem dochodów. Pokrywanie przez państwo wynagrodzeń nauczycieli religii ma liczne negatywne skutki: z jednej strony uzależnia Kościół od środków państwowych, z drugiej - demotywuje go do pozyskiwania środków na działanie od wiernych będących jego członkami.

Jednocześnie, nie ma powodów, by uważać, że zmiany odbędą się ze szkodą dla poziomu lekcji w kształcie, w jakim chciałby je prowadzić Kościół. Dzięki zaproponowanym zmianom na katolicką katechezę uczęszczać będą tylko uczniowie naprawdę zainteresowani nauką Kościoła. Rodzice, jeśli będą w formie innej niż finansowana z ich podatków subwencja finansować lekcje religii, także poświęcą więcej uwagi kształtowi katechezy.

Po drugie, projekt będzie mieć pozytywne skutki finansowe. Przyniesie ona oszczędności w wysokości ok. 1,4 mld złotych rocznie w związku z zaprzestaniem finansowania lekcji religii ze środków budżetowych, które będzie można przeznaczyć na inne pilne potrzeby państwa. W związku z wąskim zakresem regulacji oraz brakiem bezpośredniego przełożenia na kwestie ekonomiczne skutki prawne oraz gospodarcze ustawy będą ograniczone i zależnie w przeważającej mierze od strategii finansowania lekcji religii na wniosek rodziców w szkołach przez Kościół.

Źródła finansowania, jeżeli projekt niesie obciążenia dla budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego

Projekt nie będzie stanowił dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa. Wręcz przeciwnie, przyniesie oszczędności w wysokości ok. 1,4 mld złotych w związku z zaprzestaniem finansowania lekcji religii ze środków budżetowych.

Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Projekt przewiduje wydania nowych aktów wykonawczych:

- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych.

Treść rozporządzeń należy dostosować do projektowanych zmian przepisów obejmujących: organizację lekcji religii tylko przez szkoły podstawowe na pisemny wniosek rodziców, umieszczenie lekcji religii wyłącznie przed rozpoczęciem albo po zakończeniu innych zajęć obowiązkowych, braku umieszczania oceny z lekcji religii na świadectwie i niewliczania jej do średniej ocen oraz zakazu pokrywania kosztów związanych z organizacją nauki religii ze środków publicznych.

Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie dotyczy kwestii regulowanych prawem Unii Europejskiej.

Likwidacja Funduszu Kościelnego i opłacania przez państwo składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych.

Celem likwidacji Funduszu Kościelnego oraz opłacania składek przez państwo na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych jest likwidacja przywilejów finansowych wąskiej grupy społecznej, która nie powinna korzystać z takich przywilejów kosztem całego społeczeństwa. W państwie neutralnym światopoglądowo państwo nie powinno finansować utrzymania funkcjonariuszy organizacji, która posiada olbrzymie dochody własne i którą stać na opłacania składek na ubezpieczenia społeczne swoich członków.

Fundusz Kościelny stanowi jedną z dotacji na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych. Nie ma potrzeby, aby ją nadal utrzymywać. Kościoły i związku wyznaniowe otrzymują w Polsce dotacje na utrzymanie zabytkowych miejsc kultu, są dotowane przez samorządy oraz spółki prawa handlowego należące do państwa i samorządów poprzez darowizny. Dotacje otrzymują też organizacje tworzone przez kościoły i związki wyznaniowe.

Konkordat z dnia 28 lipca 1993r., jako umowa międzynarodowa, nie zawiera przepisów dotyczących Funduszu Kościelnego i finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych. Art. 22 przewiduje jedynie celowość uregulowania na nowo spraw finansów kościelnych. Konkordat jako umowa międzynarodowa pozostawiła zatem państwu polskiemu prawo korzystnego dla budżetu Polski uregulowania finansów kościelnych. Kościół, który prowadzi oprócz działalności duszpasterskiej także działalność komercyjną i gospodarczą, stać na zabezpieczenia społeczne swoich funkcjonariuszy, którzy poprzez działalność pracują na rzecz dochodów tej instytucji. W każdej organizacji, firmie, stowarzyszeniu czy fundacji, w kosztach prowadzonej działalności ujęte są wynagrodzenia osób w nich pracujących oraz składki na ich ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Nie ma żadnych przesłanek społecznych, aby w państwie neutralnym światopoglądowo, państwo miało nadawać uprzywilejowany status funkcjonariuszom jednej organizacji wyznaniowej. Instytucje te powinny samodzielnie finansować ubezpieczenia społeczne i zdrowotne swoich pracowników, tak, jak robią to wszystkie świeckie organizacje.

Skutki finansowe.

Projekt będzie mieć pozytywne skutki finansowe. Przyniesie ona oszczędności w wysokości ok. 400 mln złotych rocznie w związku z zaprzestaniem finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych przez państwo, które będzie można przeznaczyć na inne pilne potrzeby państwa. W związku z wąskim zakresem regulacji oraz brakiem bezpośredniego przełożenia na kwestie ekonomiczne skutki prawne oraz gospodarcze ustawy będą ograniczone i zależnie w przeważającej mierze od strategii finansowania składek przez Kościół.

Źródła finansowania, jeżeli projekt niesie obciążenia dla budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego

Projekt nie będzie stanowił dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa. Wręcz przeciwnie, przyniesie oszczędności w wysokości ok. 400 mln złotych w związku z zaprzestaniem finansowania składek ze środków budżetowych.

Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie dotyczy kwestii regulowanych prawem Unii Europejskiej.

Utworzenie Komisji Wspólnej Rządu i Kościołów, Związków Wyznaniowych oraz Organizacji Świeckich oraz likwidacja wspólnych komisji rządowo - kościelnych.

W chwili obecnej w Polsce działają wspólne komisje rządowo - kościelne, którymi są: Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP i Polskiej Rady Ekumenicznej, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP i Aliansu Ewangelicznego w RP, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP oraz Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego w RP, Komisja Wspólna Rządu RP i Świętego Soboru Biskupów. W świeckim państwie nie ma żadnego uzasadnienia, aby rząd państwa neutralnego światopoglądowo uzgadniał swoje działania z wybranymi kościołami i związkami wyznaniowymi. Władze publiczne świeckiego państwa powinni samodzielnie stanowić prawo oraz stać na straży poszanowania autonomii państwa, kościołów i związków wyznaniowych.

Dlatego też wnioskodawcy proponują likwidację wspólnych komisji rządowo - kościelnych i powołania w jej miejsce jednej komisji zrzeszającej przedstawicieli kościołów, związków wyznaniowych oraz organizacji świeckich skupiających osoby przyznające się do ateizmu lub agnostycyzmu. Komisja będzie miała na celu łagodzenie spraw spornych na tle realizacji przepisów ustawowych, będzie służyła dialogowi między wyznaniem oraz osobami niewierzącymi oraz będzie komisją konsultacyjną dla rządu w sprawach świeckości państwa. Komisja ta realizuje zasadę dialogu społecznego w poszanowaniu równości osób wierzących i niewierzących.

Skutki finansowe.

Projekt będzie mieć neutralne skutki finansowe. Może on nawet przynieść oszczędności w sferze publicznej, skoro w miejsce kilku komisji powstanie jedna.

Źródła finansowania, jeżeli projekt niesie obciążenia dla budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego

Projekt nie będzie stanowił dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa. **Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej**

Projekt ustawy nie dotyczy kwestii regulowanych prawem Unii Europejskiej.